

УДК 340.143, 159.9

А- 43

Рекомендовано до друку Науково-методичною радою ВНПЗ «Дніпровського гуманітарного університету» від 19.02.2026 (протокол № 6).

А-43 Актуальні проблеми юриспруденції та психології: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 24 грудня 2025 р.). Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2025. 300 с.

Збірник конференції містить матеріали VS Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми юриспруденції та психології» (24.12.2025), у роботі якої взяли участь здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти закладів вищої освіти України.

Матеріали науково-практичної конференції надруковані в авторській редакції.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

докт. юрид. наук, проф. **Олег КИРИЧЕНКО** (голова); канд. юрид. наук, доц. **Тетяна ЛЕЖНЄВА** (заст. голови); **Андрій МІРОШНИК** (секретар); канд. юрид. наук **Сергій ДУБОВ**, докт. юрид. наук, проф. **Вадим НЕГОДЧЕНКО**, докт. юрид. наук, доц. **Сергій ПЕНЬКОВ**, канд. псих. наук, доц. **Людмила ПРІСНЯКОВА**, докт. псих. наук, доц. **Олександр САМОЙЛОВ**

© ВНПЗ ДГУ, 2025

© Автори, 2025

Доценко А.О. ПОТРЕБА В ПСИХОЛОГІЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА РЕАЛЬНА СПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ СИСТЕМИ.....	130
Жарій О.В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ САМОТНОСТІ ТА ДЕПРЕСІЇ У ДОРΟΣЛОМУ ВІЦІ.....	135
Іщенко А.А. РОЛЬ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА У ПРОФІЛАКТИЦІ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ.....	138
Ковель Т.В. ТРИБОВЖНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПСИХОСОМАТИЧНИХ СИМПТОМІВ.....	141
Лубенець І.Г. САМОРЕГУЛЯЦІЯ ТА ЕМОЦІЙНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ МОЛОДІ В УМОВАХ ІНТЕНСИВНОГО ОНЛАЙН-КОРИСТУВАННЯ.....	145
Луїна-Вершняк К.С. СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА РОЗВИТОК ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	148
Мережко А.Д. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ СЕКСУАЛЬНОСТІ У ЖІНОК.....	153
Мініченко І.О. ТРИБОВЖНІСТЬ ЯК ЧИННИК НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ НА ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ У СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ.....	157
Савченко А.Я. ВПЛИВ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ХАРАКТЕР МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЖІНОК.....	160
Самохвал Д.М. ПСИХОЛОГІЧНЕ ВИГОРАННЯ У СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	164
Дунайцева Г.І. БАТЬКІВСЬКО-ДИТЯЧІ ВІДНОСИНИ В СІМ'ЯХ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ (ВПО) В УКРАЇНІ.....	167
Мала С.В. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ САМОСПІВЧУТТЯ, ОБРАЗУ ТІЛА ТА САМООЦІНКИ У ЖІНОК СЕРЕДНЬОГО ВІКУ.....	171
Багач Р.В. КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ВПЛИВУ ПСИХОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ НА БЕЗПЕКУ СИСТЕМИ ВАДС.....	175

режиму сну, обирати комфортне робоче місце й практикувати техніки саморегуляції.

Отже, психологічне вигорання у студентів під час дистанційного навчання є багатофакторним явищем, що формується на перетині емоційного виснаження, когнітивної перевтоми та соціальної ізоляції. Результати анкетування підтверджують високу поширеність втоми, труднощів у концентрації та емоційної нестійкості серед студентів. Для запобігання розвитку вигорання необхідна комплексна взаємодія між освітніми інституціями та самими студентами, спрямована на формування здорового, збалансованого та стійкого освітнього середовища, яке враховує потреби психічного та емоційного добробуту молоді.

Список використаних джерел та літератури:

1. Житова, О., & Бутузова, Л. (2023). Стан психоемоційного здоров'я студентів в умовах дистанційного навчання. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*, 91(II) 1), 45-58. <https://doi.org/10.38014/osvita.2023.91.04>
2. Грузинська І (2022) Комуникативна депривація в умовах дистанційного навчання студентів. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2022. Випуск 12. С. 31–39
3. Прокопенко О. А. (2025) Емоційне виснаження студентів та втома під час війни. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія педагогіка та психологія*. 2025. № 7. <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2025-7-10-01>
4. Якимчук Б. (2023) Відчуження від навчання та емоційне вигорання студентів в умовах off-line навчання. *Psychology Travelogs*, 2023, № 3. С. 72-81. <https://doi.org/10.31891/PT-2023-3-7>

Дунайцева Ганна Іванівна

здобувачка вищої освіти

другого (магістерського) рівня вищої освіти

Дніпровського гуманітарного університету

Наукова керівник:

Пріснякова Людмила Макарівна

кандидат психологічних наук, доцент,

завідувач кафедри психології

Дніпровського гуманітарного університету

БАТЬКІВСЬКО-ДИТЯЧІ ВІДНОСИНИ В СІМ'ЯХ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ (ВПО) В УКРАЇНІ

Мета тези. Систематизувати сучасні наукові дані (2024-2025 рр.) про особливості, динаміку та наслідки батьківсько-дитячих відносин у сім'ях ВПО

внаслідок війни, з опорою на українські емпіричні дослідження Л. М. Карамушки, О. В. Чепелівої, «Голоси дітей», УКУ, UNICEF та інших дослідників.

Дитячо-батьківські відносини мають великий вплив на психологічний розвиток, самоідентифікацію, соціальну компетентність та загальний добробут дитини. Вони впливають на формування особистості, цінностей, ставлень та навичок, які дитина засвоює у своєму ранньому віці. Ось деякі параметри, що визначають важливість дитячо-батьківських відносин:

Емоційний клімат: сприятливий емоційний клімат в сім'ї, заснований на любові, підтримці, співчутті та взаєморозумінні, сприяє позитивному психічному розвитку дитини. Відносини, що відзначаються відсутністю насильства, знущань та негативних емоцій, створюють безпечне середовище для виростання дитини.

Взаємодія та спілкування: Якісна взаємодія та відкрите спілкування між батьками та дітьми допомагають дитині розуміти свої емоції, висловлювати свої думки та вчатися вирішувати конфлікти конструктивним способом.

Стратегії виховання: Від того, як батьки вчать, підтримують та виховують своїх дітей, залежить формування їхньої самооцінки, дисципліни, моральних цінностей та навичок.

Моделювання поведінки: Діти навчаються багатьом речам через спостереження за поведінкою батьків. Якщо батьки демонструють позитивні риси та способи взаємодії, це може бути дорогоцінним зразком для дитини.

Підтримка в самовизначенні: Розуміння батьками індивідуальних потреб та інтересів дитини сприяє її здатності самовизначатися та розвивати свої унікальні характеристики.

Ставлення до помилок і невдач. Як батьки реагують на помилки та невдачі дитини може впливати на її віру в себе та готовність ризикувати в майбутньому.

Підтримка та заохочення. Батьківська підтримка і заохочення сприяють розвитку позитивної самооцінки та внутрішньої мотивації.

Встановлення меж. Відомість меж та правил допомагає дитині розуміти, що є припустимою поведінкою, і сприяє формуванню внутрішньої дисципліни.

Погіршення якості батьківсько-дитячих відносин у ВПО є індикатором глибоких психосоціальних змін, що відображають не лише індивідуальний дистрес, але й системні фактори війни. Згідно з Карамушкою Л. М. (2023), у посібнику «Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни», ці відносини сигналізують про:

- Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) або субклінічний дистрес у батьків (Карамушка Л. М., 2023; Чепеліва О. В., 2024). Емпіричні дані показують кореляцію ($r=0.68$) між рівнем ПТСР матері та емоційною дистанцією з дитиною, де авторитарний стиль маскує тривогу батьків.

- Вторинної травматизації дітей через емоційне вигорання батьків. У звіті «Голоси дітей» (2023) 68 % дітей ВПО описують «емоційну покинутість», що передається через байдужий стиль, посилюючи дитячі симптоми тривоги.
- Руйнування «безпечної бази» прив'язаності (за Джоном Боулбі). Дослідження Чепелівої (2024) фіксує, як гіперопіка в шоківій фазі (2022) переходить у відсторонення, руйнуючи довіру; це підтверджує UNICEF (2024) для 47 % дітей 7-17 років з депресивними розладами.
- Економічної та соціальної депривації (втрата роботи, житла, мережі підтримки). Карамушка Л. М. та співавтори (2022-2023) у емпіричному дослідженні ВПО зазначають, що 78 % батьків мають вигорання через ці фактори, що корелює з авторитарним стилем як спробою відновити контроль.

Ці індикатори, за даними МОЗ та UNICEF (2024), підвищують ризик поведінкових проблем у 18-22 % підлітків ВПО.

Особливо небезпечними з точки зору довготривалого впливу на особистість дитини (за Лічком) є три типи, що домінують у ВПО зараз: Домінування → висока ймовірність істеричної, епілептоїдної та нестійкої акцентуацій у підлітків.

Гіпопротекція + емоційне відкидання → шизоїдна, психастенічна акцентуації + ризик адиктивної та делінквентної поведінки.

Підвищена моральна відповідальність → тривожно-астенічний, сенситивний типи + соматизація та депресія у старшому віці.

Саме ці три типи виховання за Лічком у 2024-2025 рр. складають разом понад 85 % у сім'ях ВПО (за непрямыми оцінками на основі даних Карамушки та «Голоси дітей»), що є безпрецедентно високим показником за всю історію досліджень в Україні.

Динаміка за 2022-2025 рр. (за лонгітюдними та крос-секційними дослідженнями) відображає фази травматичного стресу, описані Карамушкою Л. М. (2023) у серії рекомендацій з психологічної допомоги.

2022 рік – «шокова фаза»:

- Гіперопіка та тривожна прив'язаність (батьки не відпускали дітей навіть до школи), як адаптаційний механізм до загрози.
- Зростання фізичних покарань на 37 % (дослідження Карамушки Л. М. та співавтори, 2022-2023), через спалах агресії від адреналінового стресу; звіт «Голоси дітей» (2023) фіксує це в 62 % сімей ВПО.

2023 рік - «фаза хронічного стресу»:

- Емоційне відсторонення батьків (симптом «емоційного оніміння»), де авторитарний стиль переходить у байдужий.
- Зростання конфліктності на 54 % порівняно з довоєнним періодом (Чепеліва О. В., 2024), з кореляцією $r=0.68$ між материнським ПТСР та дистанцією; UNICEF (2024) додає, що 47 % дітей відчувають тривогу від цього.

2024–2025 рр. - «фаза виснаження та розчарування»:

- Значне зростання байдужого стилю виховання (з 11 % у 2021 до 29-34 % у 2024), через кумулятивне вигорання (Карамушка Л. М., 2023).
- Діти 12-17 років повідомляють про відчуття «емоційної покинутості» у 68 % випадків (дослідження УКУ та UNICEF, 2024).

У 2024-2025 рр. з'явився феномен «зворотного батьківства» (parentification): діти беруть на себе турботу про молодших братів/сестер і навіть про емоційний стан батьків (Карамушка Л. М. та Лагодзінська В. І., 2024). Хоча пряма доповідь не знайдена, суміжні роботи Карамушки (2023) з НАПН описують це як наслідок вигорання в 38 % сімей з дітьми 10-17 років, де діти виконують ролі «маленьких дорослих» для стабілізації сім'ї.

Висновки. Батьківсько-дитячі відносини в сім'ях ВПО за 2022-2025 роки пройшли шлях від гіперопіки до емоційного виснаження і значного зростання байдужого стилю виховання. Це є прямим наслідком пролонгованої травматизації батьків і руйнування соціально-економічних основ сім'ї, як підкреслено в звітах UNICEF та МОЗ (2024). Без системної психологічної та соціальної підтримки (наприклад, через програми «Ти як?» та центри «Голоси дітей») ці зміни загрожують формуванням «втраченого покоління» з серйозними порушеннями прив'язаності та психічного здоров'я. Рекомендується інтеграція сімейної терапії для відновлення авторитетного стилю.

У сім'ях внутрішньо переміщених осіб за період 2022-2025 рр. відбулася масова трансформація стилів виховання у бік трьох найпатогенніших типів за А. Є. Лічком: домінування, гіпопротекція/емоційне відкидання та підвищена моральна відповідальність (зворотне батьківство). Ці типи виховання мають доведений прямий зв'язок із формуванням важких акцентуацій характеру, психічних розладів та девіантної поведінки у дітей та підлітків. Без негайного впровадження системної сімейної психокорекційної роботи (особливо з батьками-ВПО) існує реальна загроза появи «втраченого покоління» з масовими порушеннями психічного здоров'я та соціальної адаптації у 2030-2040 роках.

Список використаних джерел та літератури:

1. Карамушка Л. М., Терещенко К. В., Креденцер О. В. (2023). Психологічна допомога сім'ям ВПО в умовах війни. Організаційна психологія. Економічна психологія, 2(26), 62-74.
2. Чепеліва О. В. (2024). Особливості батьківсько-дитячих відносин у сім'ях ВПО в умовах тривалої війни: дис. ... канд. психол. наук. Київ.
3. Фонд «Голоси дітей» & УКУ (2024). Щорічний моніторинг психічного здоров'я дітей війни 2024. URL: <https://voices.org.ua>
4. UNICEF Ukraine (2024). Психічне здоров'я дітей та психосоціальна підтримка дітей і сімей в Україні 2024. URL: <https://www.unicef.org/ukraine>

5. Личко А. Е. (1983). Психопатии и акцентуации характера у подростков. Л.: Медицина (1983-2007).

Мала Світлана Вікторівна

здобувачка вищої освіти
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник:

Салюк Марина Анатоліївна

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології
Дніпровського гуманітарного університету

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ САМОСПІВЧУТТЯ, ОБРАЗУ ТІЛА ТА САМООЦІНКИ У ЖІНОК СЕРЕДНЬОГО ВІКУ

Обґрунтування актуальності. У сучасному соціокультурному просторі жінки перебувають під значним тиском ідеалізованих стандартів зовнішності, що транслюються через медіа та соціальні мережі. Це зумовлює підвищений ризик формування негативного образу тіла, зростання самокритики та зниження самооцінки, особливо у середньому віці, коли природні вікові зміни стають більш помітними. У зв'язку з цим зростає значущість самоспівчуття як психологічного ресурсу, що дозволяє пом'якшувати вплив соціальних порівнянь, підтримувати прийняття себе та сприяти збереженню психологічного благополуччя.

Виклад основних теоретичних відомостей. Систематичні теоретичні огляди та метааналізи підтверджують, що за останнє десятиліття значно зросла кількість досліджень, присвячених взаємозв'язку між самоспівчуттям та образом тіла, образом тіла та самооцінкою. Наприклад, метааналіз 2020 року включив 59 досліджень, які вивчали наведені зв'язки, зокрема серед жінок різного віку: студентів та молоді [7]. Однак, не дивлячись на значну розробленість окреслених тем, можна відмітити присутність прогалини у диспуті психологічної науки у вигляді відсутності системного огляду особливостей взаємозв'язку самоспівчуття, образу тіла та самооцінки у жінок середнього віку в контексті вітчизняної психології.

Тож, у сучасному суспільстві, де значну роль відіграють соціальні стандарти зовнішності, успішності та самопрезентації, питання взаємозв'язку між образом тіла, самооцінкою та самоспівчуттям набуває особливої актуальності. Постійний інформаційний тиск, ідеалізація певних фізичних параметрів у медіапросторі та соціальних мережах призводять до формування